

Rudovláska Kejele

**Isaac
Bashevis
Singer**

**Přeložila
Gita Zbavitelová**

Isaac Bashevis Singer

Rudovláška Kejle

/ROMÁN/

Z anglického rukopisného originálu *Red Keyle* s přihlédnutím k jidiš vydání *Jarme un Kejle* v časopisu *Forverts* přeložila Gita Zbavitelová.

Odpovědný redaktor Jindřich Vacek.

Technický redaktor Milan Dorazil.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2021 jako svoji 4730. publikaci.

Obálka, grafická úprava a sazba Tomáš Cikán.

Vytiskla tiskárna Akcent.

ISBN 978-80-257-3627-2

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS,

sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice,

tel.: 226 519 383, fax: 226 519 387,

e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit

v internetovém knihkupectví www.kosmas.cz.

Redakční poznámka

Román Isaaca Bashevisa Singera Rudovláška Kejle vycházel na pokračování v americkém jidiš deníku *Forverts* od prosince 1976 do října 1977 pod názvem *Jarme un Kejle* (Jarme a Kejle). Příběh, jenž se odehrává před první světovou válkou, je Singerovým třetím a posledním pokusem o vyličení varšavského podsvětí v ulici Krochmalná, kde vyrostl, ale sám byl příliš mladý, než aby je osobně zažil nebo je v dětském věku chápal. Jeho první román *Šojm*, který vyšel v jidiš v roce 1967 a v angličtině v roce 1991 jako *Scum*,¹ popisoval podobné prostředí v době o několik let dříve než Rudovláška Kejle, zhruba v roce 1906, těsně po revoluci roku 1905 v Rusku. Druhý román, *Di gest* (Hosté), jenž zatím do angličtiny přeložen nebyl, vyšel v roce 1972. Tyto tři romány jsou někdy nazývány trilogií – tedy třemi Singerovými pokusy spojit zájem o morálku a metafyziku s *šundem*, tedy „pokleslým“ žánrem detektivního jidiš románu. To, že o něm Singer věděl, je patrné nejen z jeho vlastních děl typu *šund* (jako jeho vzpomínková kniha *Láska a vyhnanství*²; rovněž ho zkoumá i zesnulý literární historik Chone Šmeruk), ale najdeme ho i v románech a Singerových popisech divadelního *šundu*, na který jidiš obecnstvo rádo chodilo v New Yorku i Varšavě. Singer dobře věděl, o jaký literární experiment se v těchto

1 Česky *Vyvrhel*, Argo 2004 (pozn. překl.).

2 Argo 1997 (pozn. překl.).

třech knihách pokouší, a jeho umělecká ruka je patrná v celém románu Rudovláska Kejle.

Tato kniha zachází jako experiment dál než druhé dva romány a vstupuje do říše varšavského podsvětí, kterou Singer předtím nezkoumal. Následky obchodu s lidmi, citového a tělesného zneužívání a znásilňování líčí otevřeným a přímočarým způsobem, který v jidiš literatuře nebyl obecně přijatelný. V románu figuruje i homosexualita, což mělo za následek víc námitek jidiš redaktorů, než autor očekával. Příběh zkoumá také zkušenosti židovských přistěhovalců v newyorské čtvrti Lower East Side začátkem dvacátého století. Paul Kresh jej v Singerově biografii nazývá „mimořádně otevřeným a působivým románem“ a slibuje, že brzy vyjde knižně, a dokonce ho uvádí v bibliografii s tím, že bude na pultech už v roce 1979. Přestože byl však přeložen a avizován nakladatelstvím Farrar, Straus and Giroux jako součást chystaných Singerových knih, otevřená povaha románu zřejmě nakonec vedla k pozastavení vydání.

Rukopis, jež přeložil Singerův synovec Joseph, tak spolu se všemi Singerovými dokumenty doputoval až do střediska Harry Ransom Center v Austinu, kde byl objeven v roce 2014. Neobsahuje žádné autorovy charakteristické rukou psané opravy. Naopak je v něm mnoho míst, jež překladatel vynechal s žádostí o autorovo vysvětlení – zejména varšavský jidiš slang z počátku dvacátého století, který synovec nemohl znát. Singer však tato prázdná místa nikdy nedoplnil, a tak jsem je přeložil sám s občasným přispěním odborníka na jidiš Eliezera Niborského. Singer také nikdy neměl příležitost rozhodnout o anglickém názvu románu. Rukopis v jidiš se jmenuje Velt un untervelt (Svět a podsvětí), ale název je škrtnutý a vedle je napsáno Jarne un Kejle, tedy titul, pod nímž román vycházel ve *Forvertsu*. Vpravo nahoře na

stránce je také anglický název *The Spoilers* (Kazisvěti). Ten však použil Rex Beach pro svůj román z roku 1906 o zkorumpovaných úřednících na Aljašce, jenž byl v následujících padesáti letech pětkrát zfilmován. Tento název by byl pro Singerův román logický – autor chtěl poukázat na morální důsledky podsvětí na lidi, kteří usilují o lepší život, a na to, jak je toto prostředí odcizuje ostatní společnosti. Jenže tento titul byl poznamenán americkým filmovým světem, kam pronikl, a připomínal zejména filmovou adaptaci z roku 1942 s Marlene Dietrichovou a Johnem Waynem. Singerův román proto potřeboval název, jenž by odrazil jidiš původ i náplň románu – příběh bývalé prostitutky Kejle, která navzdory zneužívání a využívání, jemuž čelí, věří ve spásu a jejíž vliv na muže v jejím životě celý román propojuje, i když Kejle zrovna na stránce nefiguruje.

Název *Rudovláska Kejle* byl zvolen proto, aby zdůraznil empatii, kterou Singer vyjadřuje tím, že obdařil postavu hlubokou autenticitou a pozoruhodnou schopností přežít. Název rovněž odráží další historickou okolnost vydání románu, která nemá jasnou odpověď a naznačuje snad neschopnost najít řešení v jiné postavě nežli v Kejle. Poslední pokračování románu vyšlo v jidiš sedmého října 1977 s tím, že bude následovat epilog, ale žádný už nepřišel. Výsledek nepřineslo ani pátrání po nějakém ručně psaném nástinu v Singerově pozůstalosti. V jeho bibliografii se žádné podobné publikace nenalézají a anglický překlad končí v témže bodě děje jako poslední pokračování v jidiš. Jediným vodítkem je poznámka v Kreshově životopise, že Singer „dosud nenapsal epilog k svému románu *Jarme a Kejle*, jenž vychází ve *Forverts*. Autor se nemůže rozhodnout, zda má Jarme nakonec spáchat sebevraždu, nebo ne. Opravdu ještě netuší, jak se příběh vyvine.“

Tato poznámka je však hned ze dvou důvodů problematická. Zaprvé ji Singerův životopisec psal v době, kdy román ještě vycházel na pokračování, což naznačuje, že Singer měl skutečně v úmyslu jej dokončit, ale „zatím“ nenašel uspokojivé řešení. A zadruhé je zavádějící zmínka o Jarmem, neboť tento hrdina není na konci románu postavou, která by o sebevraždě uvažovala; přemýšlí o ní jiný Kejlin milenec, jenž hraje v románu významnou úlohu.

Zdá se tedy, že Singer se nemohl rozhodnout, jak má celý příběh ukončit, a nechal mu otevřený konec jak v jidiš, tak v angličtině, aby si čtenáři vytvořili vlastní názor, zda jeho hrdinové zvolí život, nebo smrt.

David Stromberg, Jeruzalém duben 2018

Část první

Kapitola první

1

Ve skutečnosti se jmenoval Jermihu Eliezer Holcman, ale Krochmalná ulice neměla na dlouhá jména trpělivost. A tak se mu říkalo Jarme a navíc Bodláč. Jeho žena se jmenovala Kejle Lea Kupermincová, ale kvůli ohnivým vlasům jí říkali Rudovláska Kejle. Jarmeho přezdívka Bodláč pocházela z bodláků, které kluci ve Varšavě házeli po lidech devátý den měsíce avu. Když se někomu zachytil ve vousech nebo mladému děvčeti ve vlasech, nebylo snadné ho odstranit. A právě tak pichlavé poznámky adresoval Jarme Bodláč svým kumpánům a ženám, s nimiž udržoval vztahy.

Ve svých dvaatřiceti letech byl už čtyřikrát ve věznici Pawiak za krádeže; jeho specialitou bylo páčení zámků. Několikrát byl také zatčen za obchod s bílým masem. Rudovláska Kejle měla v devětadvaceti letech za sebou tři bordely – jeden v Krochmalné, jeden ve Smoczné a jeden v ulici Tamka. Jejím prvním pasákem nebyl nikdo jiný než Slepec Iče. Jarme ji poprvé spatřil v hostinci v Krochmalné číslo šest. Strávil s ní den a noc a pak ji odvedl k rabínovi ve Stawské ulici a oženil se s ní. Na rozdíl od jiných se rabín ze Stawské těch, kdo se k němu přicházeli vzít nebo rozvést, na nic neptal a jen si vzal tři rubly a sepsal příslušný dokument.

Psal se rok 1911, šest let po revoluci. Stávky a pumové útoky už dosáhly svého a car Mikuláš II. dal zemi novou ústavu,

ale první Duma padla a byla zvolena druhá a třetí. Strany se hádaly v Rusku i v Polsku. Černosotněnci podněcovali pogromy a nacionalisté v Polsku vyzývali k bojkotu židovského zboží. Stasisíce židovských mladíků a dívek přecházely tajně hranice do Pruska a Haliče a odtamtud se vydávaly hledat štěstí za mořem v Americe. Politici už řadu let v jidiš novinách označovali za soudek s prachem Balkánský poloostrov. Předpovídali válku nejen mezi Srbskem, Bulharskem, Černou Horou a Tureckem, ale i mezi Ruskem a Německem. Doktor Herzl byl už po smrti, ale sionisté toho roku pořádali kongres stejně jako v minulých letech. Socialisté ve svých prohlášeních tvrdili, že sionismus je jen planá fantazie a židovští dělníci by měli v zemích, kde žijí, bojovat za socialismus, a ne snít o nějaké polopusté zemi obývané Araby. Sulmán Abdulhamid beztak nikdy nedovolí, aby tam Židé bydleli.

V hostinci v Krochmalné číslo šest však nikdo noviny nečetl a politikou se nezabýval. Zato si všichni pamatovali útok socialistů na podsvětí – jak povstalci vtrhli do bordelů, zbili děvky, roztrhali povlečení v postelích a všem nadělali modřiny a polámali žebra. To však byla dávná minulost. Několik výtržníků skončilo na Sibiři, několik rudých bylo popraveno v Citadele a hodně jich zahynulo na „krvavou středě“.

Jarme Bodláč uměl jidiš noviny číst. Pocházel z prostředí zlodějů v Piasku, a nějaký čas dokonce studoval v ješivě v Lublinu. Když nějaký zloděj nebo kumpán potřeboval napsat domů rodičům či třeba do Buenos Aires, přišel za Jarmem a ten mu vyrobil dopis v jidiš a adresu v ruštině. Jarme si kupoval noviny každé ráno, ale četl jen romány na pokračování, jako *Krvavá žena*, *Oklamaná dáma* a další podobné příběhy. Často některou část předčítal i Kejle anebo jí převyprávěl, co se tam stalo. Její zelené oči jen zářily nad tím, jakou má autor představivost.

„Oj, tihle spisovatelé mají ale nápady,“ říkala. „Dokázali by k sobě i srazit dvě zdi.“

„Všechno jsou to jen smyšlenky,“ odpovídal Jarme. „Jenom vyesdávají s perem v ruce a stavějí vzdušné zámky. Ve skutečnosti neumí dát dvě a dvě dohromady.“

„To mají z té Tóry,“ řekla Kejle. „Furt leží v těch svých velkých svazcích Talmudu a cvičí si mozek.“

„Bodejť. Zato Chazkele Zrcátko, ten se vyznal! Když ho přišel nějaký kluk poprosit o radu, vždycky si mnul čelo jako nějaký rabín,“ odpověděl Jarme. „Přechytračil všechny Rusy v Polsku. Měl tak šikovné prsty, že jednou dokonce šlohnul zlaté hodinky policejnímu náčelníkovi.“

„A chytli ho?“ zeptala se Kejle.

„Vrátil je sám od sebe. Povídá prý, ‚Vaše Vysokoblahorodí, tady máte svoje hodinky.‘ Toho papaláše div neklepla pepka.“

Oba manželé spolu nejen rádi spali, ale taky si rádi povídali. Probděli ve svém bytě v Krochmalné číslo osm půlku noci a klábosili. Rudovláska Kejle znala milion historek a Jarme na každou odpovídal deseti svými. Od chvíle, kdy ji před dvaceti lety přivezli z venkova, Kejle z Varšavy nikdy neodjela a byla nejdál ve čtvrti Praga nebo Pelcowizna. Zato Jarme Bodláč byl světoběžník. Jezdil vlakem, hrál s cestujícími nejrůznější hazardní karetní hry a obehroval venkovany. Nějaký čas dělal pašeráka v Mławě a převáděl přes hranice lidi, co chtěli do Ameriky. Jednu dobu taky pašoval kontraband do Pruska a dál do Ruska. Jednou ho málem poslali s nákladem ženských do Buenos Aires. Znal pasáky a kasaře v púlce Polska a měl kalendář s vyznačenými daty všech jarmarků v Rusku.

Kejle se nad ním jen rozplývala: „Jarmíčku, já jsem ta nejšťastnější ženská na světě! Od Boha chci jen to, aby nám to

šťěstí neodešlo. Pořád házím peníze do kasiček pro chudé a modlím se k Bohu za tvoje zdraví.“

„A já, Kejle, bych tě nevyměnil ani za tolik zlata, kolik vážíš!“ odpovídal Jarme.

„Taková láska jako ta naše nebyla, co svět světem stojí,“ šeptala mu.

Byla to pravda. Přesto měla dvojice dohodu, že když se Jarmemu zalíbí nějaká žena anebo Kejle zatouží po jiném muži, nemusejí se žinýrovat a udělají, po čem jejich srdce touží, ale s tím, že před sebou nebudou mít žádné tajnosti a hned si o tom povědí. Oba dohodu dodržovali.

Za toho dva a půl roku, co byli spolu, Jarme sešel z cesty jen párkrát, když měl příležitost odjet z města. V jednom takovém týdnu se to poprvé stalo i Kejle – odevzdala se Slepci Ičemu v nemocnici v Czysté ulici, kde ležel, protože ho pobodal jeden pašerák. Slepec Iče si díky protekci zařídil soukromý pokoj. Když ho Kejle přišla navštívit s tvarohovým koláčem, Iče celý v obvazech ji požádal, aby mu ve jménu starých dobrých časů dala, co potřebuje.

I když měl horečku a nebylo mu dobře, stáhl ji do postele. Netrvalo to ani minutu a celou dobu stála za dveřmi sestra a klevetila s hlídačem. Toho dne večer řekla Kejle Jarmemu, co se stalo, ale on ji zasypal polibky a zvolal: „Kejličko, udělala jsi dobrý skutek. Mazl tov!“

„Celý den jsem brečela,“ řekla.

„Brečela? Proč? Nejsi přece žádná licoměrná manželka a já taky nejsem zrovna světec.“

„Jarmíčku, chtěla jsem pro tebe zůstat čistá, ale on mě k sobě přitáhl, a než mi to došlo, byla ta hrozná věc hotová. Plivla jsem mu do obličeje.“

„Tos neměla. Slepec Iče by mohl být tvůj otec.“

„Tak ty nežárlíš?“

„Ani trochu.“

Jarme ji vybídl, aby mu vyprávěla podrobnosti – každičký detail. Pořád dokola se vyptával, až ho to rozparádilo a rozdivočelo. Pravda, Kejle reagovala úplně stejně, když jí Jarme líčil svou avantýru s jednou kuchařkou v Kaliszi a s manželkou tesaře v Lodži.

Jarme tehdy v noci prohlásil, že Slepec Iče už stárne. Už není, co býval, a až ho pustí z nemocnice, bylo by Jarmemu ctí pozvat ho k nim domů a nechat ho tam pár dní nebo i pár týdnů bydlet, než se zotaví.

„Nezapomínej, že byl tvůj první,“ řekl Jarme.

„Jarme, já jsem už na všechny zapoměla. Přišla jsem k tobě jako panna.“

„Jo, panna s potvrzením.“

O následujícím šábesu šli Jarme a Rudovláska Kejle po obědě znovu navštívit Slepce Ičeho do špitálu. Jarme koupil pacientovi bonboniéru, krabičku kaviáru a květiny. Když šli s dárky po ulici, sledovali je lidé z každého okna a balkonu. Kejle byla středně vysoká a měla vysoké poprsí, štíhlý pas, oblé hýždě a nohy s úzkými kotníky a širokými stehny. Ve skutečnosti měla boky štíhlé jako chlapec, ale vycpávala si je polštáři. Na Kejliny rudé kadeře svítilo slunce, až se leskly jako ohnivé plameny. Jarme byl vyšší a zůstal chlapecky štíhlý. Měl propadlé tváře, velké černé oči, které vypadaly trochu nepravidelně posazené, a nos, jenž se někdy zdál rovný a jindy zas zahnutý jako ptačí zobák. Bradu měl špičatou a s důlkem uprostřed.

Manželé kráčeli s taneční lehkostí. Jarme měl na sobě nový oblek, květovanou vázanku s perlovou jehlicí, hnědé boty s přezkami a tvrdák. Kejle si vzala žluté šaty s rozparky na obou stranách, žluté boty s pozlacenými přezkami a úzkými vysokými podpatky a klobouk zdobený třešničkami

a květinami. Na krku jí visel řetízek s medailonkem, v uších se jí pohupovaly špičaté náušnice a na obou zápěstích měla náramky. Všichni věděli, kam oba jdou – za Slepce Ičem, který byl Kejlin první a později ji dal Chaimlovi Sedlákovvi z Poczejowa. Slepec Iče tehdy chodil s Tlustou Rajcele, která s ním odmítala žít, dokud nepošle Kejle pryč.

2

Když Jarme s Kejle přišli do nemocnice, byl pokoj Slepce Ičeho plný jeho kumpánů. Přestože bylo zakázáno nosit pacientům těžko stravitelné jídlo, přinesli mu krájenou cibuli s kuřecím tukem, šoulet, kugl, gefilte fiš, jelita a tuk z masa, ale i víno, likér a pálenku. Jedna bordelmamá donesla pacientovi tučet růží.

Byli tam všichni – Šmuel Smetana, Dlouhán Lejbuš, Ohnivák Mordchele, Vykuk Šaja i Tlustá Rajcele, která teď žila s jedním o patnáct let mladším výpravčím. Ičeho přišel navštívit i policista sedmého okrsku. Policie zrovna hledala pašeráka Břicháče Bereleho, který Ičeho bodl do krku. Iče se z toho dostal jen zázrakem. Břicháče Bereleho nehledala po celé Varšavě jen policie, ale i kamarádi Slepce Ičeho. Říkalo se, že je už v podstatě mrtvý, protože přesně tak s ním chtěli naložit, až ho chytí.

Slepec Iče, který neviděl na jedno oko a přes levou tvář měl rozšklebenou jizvu, ležel v posteli se zavázaným krkem. Byl to obr s rukama, které by uškrtily i vola. Měl široký nos, hustou kštici vlasů barvy pepře a soli, jedno oko zakryté černou páskou, zatímco druhé hledělo s nelítostným odhodláním rozeného vůdce. Co by bez Ičeho byla Krochmalná ulice, náměstí i hospoda v čísle šest? Ve všem měl prsty. Pravda,

patřil už k starší generaci a působila tu i nová parta zlodějů, vyděračů, rváčů a lupičů, kteří bez váhání riskovali svobodu pro pár grošů. Starší generace však byla pořád dost silná, aby je udržela na uzdě.

V ulici se povídalo, že Slepec Iče má v nemocnici pod polštářem anebo v matraci schovaný revolver. Měl hodně přátel, ale i nepřátel. Pravda byla taková, že navzdory svým aktivitám si za všechna ta léta nedokázal nic našetřit. Měl štědrou ruku a byl ochoten každému pomoci. Přispíval dokonce i synagogám, sirotčincům a základním školám. Když šel některý z jeho chlapů za mříže, Iče mu posílal balíčky a podporoval jeho ženu.

Když se Jarne a Kejle objevili ve dveřích, ostatní jim ustoupili z cesty. Slepec Iče zvedl ruku na pozdrav. Vyměnil Rudovlásku Kejle za Tlustou Rajcele a pak toho litoval. Když si Kejle brala Jarmeho Bodláče, Iče jim poslal padesát rublů jako svatební dar. Stávalo se málokdy, že by se provdala žena, která pracovala ve třech bordelech, natož pak za takového vzdělance a skorointelidenta jako Jarne Bodláč. Pro všechny šlapky ve Varšavě to bylo znamení, že se nemají vzdávat naděje a láska stále vládne světu, i když člověk vězí až po krk v bahně. Občas se sice stalo, že se některý klient zamiloval do děvky a z bordelu ji odvedl, ale takoví lidé pak z Krochmalné zmizeli, odjeli do Ameriky nebo až do Jižní Afriky a už o nich nikdy nikdo neslyšel. Ale Jarne Bodláč a Rudovlásku Kejle v Krochmalné zůstali. Každý den chodili do hostince hrát domino či karty anebo si jen tak poklábosit. A z Jarmeho Bodláče se nestal poctivý občan – dál provozoval nezákonnou činnost, a tak byli on i Kejle pro všechny naprosto věrohodní.

Po tom, co Slepec Iče dělal s Kejle, když ho přišla navštívit, se bál, že se Jarne stane jeho nepřitelem. Zapřísahal ji,

aby o tom mlčela. Dokonce měl strach, že si ho Kejle přestane vážit, když dal najevo takovou slabost a zašpásoval si s manželkou kamaráda. Když teď ale viděl, že mu nesou dárky neboli všimné, jak se říká, potěšilo ho to u srdce.

Přivoněl ke květinám, které přinesli, a požádal Kejle, aby otevřela bonboniéru a dala mu ochutnat jeden bonbon, aby ukázal, jak si jejich návštěvy váží. Pak je vyzval, aby se posadili u jeho lůžka, a ostatní jim uvolnili místo.

Banda z hostince už několik měsíců plánovala něco, co i jim samotným připadalo jako fantazie – jeden z těch plánů, kterým se říká vzdušné zámky. Jarne Bodláč jim totiž vyprávěl o jakési bandě v Americe, která si říká Černá ruka. Byla součástí mafie, která pocházela z Itálie a do bohaté Ameriky se přistěhovala. Členové Černé ruky nebyli jen tak ledajací zlodějíčci. Posílali dopisy milionářům, v kterých stálo, „pošlete nám tolik a tolik peněz, jinak skončíte s kulkou v hlavě“. A místo podpisu tam byla černá ruka. Někdy také ta samá banda unášela bohaté oběti a za jejich vrácení požadovala výkupné. Jarne Bodláč o tom četl v jidiš novinách ve Varšavě, které přetiskly zprávu z novin v New Yorku.

Jarne Bodláč přemýšlel ještě o jednom plánu – že by vykopal tunel k bance a vybral v ní sejf. O tom taky četl v novinách. Slepec Iče, který byl praktický, to ale hned označil za „sen uříznuté hlavy“. Varšava není New York ani Chicago. Kdyby se tady začal kopat tunel, Rusové by o tom za minutu věděli. Navíc jsou všichni varšavští zloději nenapravitelní žvanilové a hned by to vyzvonili svým ženám, a ty mají dlouhé nejen vlasy, ale i jazyky a nedokážou si nechat žádné tajemství pro sebe.

Byl tu ještě třetí projekt – přepadnout vlak s poštovním vagonem a ukrást peníze v hotovosti. Tohle nebylo z Ameriky, to už se v Polsku stalo v době, kdy měli socialisté organi-

zaci s názvem Proletariát. Tehdy zmizel celý pytel s dukáty, tak proč by to nešlo znovu? Položíte na koleje železnou tyč a vlak musí zastavit. Poštovní vagon hlídají nanejvýš dva nebo tři strážci. Kdyby vlak zastavil v noci v lese, policie by se o tom moc rychle nedozvěděla. Se dvěma nebo třemi hlídači by si lupiči snadno poradili, a kdyby nechtěli krveprolití, mohli by je spoutat a ucpat jim ústa roubíkem.

Jenže, namítal Slepec Iče, tohle není zločin pro tuto dobu. Socialisti byli politická strana. Troufli si i zkusit svrhnout cara. V jejich řadách byli synkové boháčů, důstojníků, a dokonce i generálů. Přesto byla většina členů toho gangu dopadena a všechny pověsili. Chlapi z ulic Krochmalná a Smocza navíc nemají dost zbraní a neumějí vyrábět bomby. A kdepak by asi ty pytle dukátů ukryli? A jak by si peníze rozdělili? Slepec Iče si už v kriminálu pobyl až dost a nechtěl strávit za mřížemi i stáří anebo se houpat na provaze. A tak všechny plány zamítal. Stačil mu pravidelný přísun peněz, které každý týden kasíroval v bordelech a od obchodníků; platili mu výpalné, aby jim někdo nepodpálil krám nebo jim nepolil kolomazí mouku, látky či galanterní zboží. Nakonec se o těch plánech začalo mluvit otevřeně i na náměstí nebo v pivnici v čísle sedmnáct.

I teď v nemocnici zase začala debata o tom, že je třeba udělat něco, co by otrásl Varšavou a vyneslo majlant – ale Slepec Iče opět na nic neslyšel. Chazkele Zrcátko byl po smrti a od nepokojů v roce 1905 se to ve Varšavě jen hemžilo četníky, tajnými agenty a udavači. Všichni domovníci museli hlásit každičkou maličkost policii. Když se sešli u piva tři ševci, úřady o tom věděly.

„Děti moje, dneska se nedá vůbec nikomu věřit,“ prohlásil Slepec Iče. „A ze sněhu sýr nevyrobíš, jak říkala moje matka, ať odpočívá v pokoji.“

Ostatní se po chvíli vytrousili a v pokoji zůstali jen Jarme a Kejle. Pak musela Kejle odejít tam, kam i car chodí pěšky, a Jarme řekl: „Iče, Kejle mi všechno řekla, nemusíš se stydět. Jsme chlapi, a ne malí usmrkanci. Tys ji měl dřív než já. Jsi pro ni jako otec. Klidně si posluž.“

Slepec Iče na okamžik oněměl.

„Když člověk leží tak dlouho v posteli, vaří se mu krev. Prosil jsem ji, aby o tom mlčela.“

„My jsme si slíbili, že mezi sebou nebudeme mít tajnosti.“

„Nu, tak to jsi opravdový bratr. Pojď, podej mi ruku!“

A Slepec Iče sevřel Jarmemu ruku tak silně, až Bodláč málem vykřikl bolestí.

„Oj, ty máš ale sílu! Mor na tvůj nečistý pupek!“ polichotil mu.

„Já mám naopak někdy pocit, že nastal můj konec.“

„Iče, až tě propustí, můžeš bydlet u nás. Přijmeme tě jako otce.“

„Cože? Jakkak jsem si tohle zasloužil? Jarmíku, to zachází daleko. Akorát nezapomeň, že Iče byl kdysi na světě.“

Už se snášel večer, když Jarme a Kejle odešli ze špitálu a zamířili do židovské zločinecké čtvrti mezi Želaznou a Gnojnou. Podle náměstí a okolních domů se mohlo zdát, že v celé ulici nebydlí nikdo jiný než spodina, ale ve skutečnosti tam bylo plno zbožných židů, ctihodných matek, synagog, chasidských studoven, chederů, a dokonce i ješiv. Ve studovnách se už podávala seuda šlišit, třetí šábesové jídlo, a když člověk procházel kolem vchodů, slyšel, jak se židé loučí se šábesem. V otevřených oknech stály ženy a odřikávaly modlitbu „Hospodine Abrahamův“.

Jarme i Kejle pocházeli ze slušných rodin. Jarmeho strýc ze vsi Wysoka byl sice zloděj, ale otec byl zbožný žid a počestný kloboučník. Posílal synka do chederu, a dokonce i do ješi-

vy v Lublinu. Kejlin otec zase u nich ve štetlu dělal šámese v Krejčovské synagoze. Šábes, a zvláště šábesové odpoledne předtím, než na nebi vyšly tři hvězdy, vždycky v Jarmem a Kejle vyvolávaly klidnou a nostalgickou náladu. Jejich otcové i Kejlina matka už leželi na hřbitově a Kejle bez ohledu na to, jak hluboko klesala do bahna, nikdy na výročí smrti rodičů nezapomněla zapálit svíčky. Měla někde ještě bratra a dvě sestry, ale všichni se jí zřekli; vedli počestný život. Jar-me měl starou matku a bratra. Ani on, ani Kejle nevzešli ze žádné špíny, jak se říká. Kejle se chlubívala, že její dědeček studoval Talmud velký jako stůl. Když Jar-me na ulici potkal nějakého žáčka z chederu, který nesl pod paží svatou knihu, zastavil ho a kladl mu otázky o Tóře. Jar-me si dokonce pamatoval první stránku traktátu *Bava mecia* z Talmudu. Považoval se však za kacíře a často říkal, že žádný Hospodin není, ale Kejle v něj věřila, stejně jako věřila na demony, zlé duchy a uřknutí pohledem.

Když se teď dvojice blížila k číslu osm, nad střechami už byly na nebi vidět tři hvězdy. Vycházel měsíc a Kejle řekla: „Přeju ti dobrý týden, Jarmíčku!“

„Dobry týden, dobry rok.“

„A úspěšný týden!“ popřála mu Kejle.

„Ano, halvaj.“

Jar-me a Kejle nějaké to štěstí potřebovali. Od chvíle, co se vzali, nevydělala Kejle ani groš. Čím taky? A Jar-me už dávno neudělal žádný kšeft. Dřív se nebál riskovat a vsadit všechno, jen aby měl zisk. Od chvíle, co se oženil s Kejle, se z něj však stal tak trochu zbabělec a bál se o svou svobodu. Moc dobře věděl, že kdyby se ocitl za mřížemi, Kejle by neměla jinou možnost než se vrátit do bordelu. Taky si už zvykl jíst v pravidelnou hodinu, nechodit příliš pozdě spát a mít čisté povlečení, čisté košile, čisté spodní prádlo a domácí stravu

stejného druhu, jaká se vařila ve Wysoké. Mrazilo ho u srdce, když jen pomyslel, že by seděl ve vězení, kde by ho mlátili dozorcí a musel by jíst chleba, který chutná jako hlína, a polévku s příchutí kolomazi. Dokonce mu začalo být líto obětí vlastních činů, většinou chudých lidí, kteří se tolik nadřeli na každý kus oděvu, na každou košili za pár mizerných rublů. Občas o tom mluvil s kamarády v hostinci a ti si z něj utahovali:

„Jarmíku, ty jsi vyměkl!“

„Nejsem žádný světec,“ bránil se, „jen si říkám, že když už má člověk jíst vepřové, tak ať mu od huby kape tuk.“

Toužil po nějakém kšeftu, který by se vyplatil. Oddával se nejrůznějším nesplnitelným snům a utrácel našetřené peníze. Dokonce málem rozházal Kejliny úspory. Dělal, že o nic nejde, i když se schylovalo ke katastrofě. Často utrácel víc, než si mohl dovolit, jako když třeba nakoupil drahé dárky pro Slepce Ičeho v nemocnici. Jeho kumpáni však věděli, že se jen předvádí.

V sobotu večer, když skončil šábés, měla jít dvojice do divadla na americkou hru *Strýček Sam*. Jarne koupil sedadla vepředu po jednom rublu. Nejdřív ale museli doma něco rychle sníst; jídlo na rozloučenou s „Královnou Šabat“, jak se říká. Doma zbyl rybí ocas, ztvrdlá šábésová chala, trocha boršče, půlka slanečka s mlíčem a hrnec kyselý smetany, který Kejle jako dobrá hospodyňka v pátek uložila na led do komory.

Jarne říkával, že Kejle by mohla vařit i pro samotného cara. Uměla na Janašově tržišti najít zboží za výhodnou cenu – místo aby koupila dokonalá vejce za kopějku za kus, brala prasklá nebo zvápenatělá, která obchodníci prodávali za babku. Místo žebírek, pečení a dalších druhů masa, které stály dvacet kopějek za půl kila, platila pakatel za hlavy, nohy, stře-

va nebo žaludky kuřat a hus a vařila z nich guláš nebo polévku, která, jak Jarne říkal, chutnala nejlíp na světě. Jenže člověk nemůže hodovat a zároveň bohatnout. Jarne a Kejle vážně uvažovali o vystěhování do Ameriky nebo Buenos Aires, ale to by stálo majlant. Navíc když člověk přijel do Ameriky bez peněz, musel jít pracovat do fabriky a čtrnáct hodin denně žehlit kalhoty. V New Yorku taky byla toho roku krize. V dopisech se psalo o dlouhých stávkách a hladovějících dělnících, kteří hledají jídlo v odpadcích. A do Buenos Aires je prý zase dobré přijet s „živým zbožím“, a ne s prázdnýma rukama.

Jarne se už napracoval dost. Jeho otec ho dal do učení ke krejčímu, ale Jarne se řemeslu nenaučil, protože musel dělat pochůzky a kolíbat dítě. Dokonce mu tam i odpírali chleba. A přestože nejnovější dekret z Petrohradu zkrátil pracovní týden, dělníci dál dřeli od rozbřesku do noci – v hadrech, bydleli ve sklepech a mohli si vykašlat plíce a vypustit duši.

Jarne a Kejle se rychle najedli, aby si do divadla nemuseli brát drožku, či dokonce jet tramvají. Když ale vyšli ze dveří domu, bylo už příliš pozdě, než aby to do Obožné ulice stihli pěšky nebo i tramvají. A tak se posadili do drožky a Jarne řekl: „Čtyřicet kopějek stejně nic nezmění, když už je všechno v čudu.“

„Ze čtyřiceti kopějek můžeš žít celý den,“ odpověděla mu Kejle.

O šábesu bylo náměstí víceméně liduprázdné. Obchody byly zavřené a ti, kdo se živili zločinem, i ti, kdo hráli kostky o bábovky a tvarohové koláče, ale i prodavači a prodavačky cizrny, citronády, bramborových placek, fazolí a pečených kaštanů o šábesu odpočívali. Dokonce ani šlapky v pátek večer nevycházely, aby u vchodů do domů lákaly kunšofty. Ale jakmile se zase rozsvítla světla a židé šábes vyprovodili,

náměstí se zaplnilo lidmi jako rohlík posypaný mákem. Z davu se ozýval křik a z otevřených oken se linuly americké divadelní kuplety z gramofonů, zpěv synagogálních kantorů nebo písničky z muzikálů *Chinke-Pinke*, *Malý talis* nebo *Židovská jiskra*. Do módy přišla i jedna písnička plná narážek:

Je to tajemství,
je tak trochu kách
dobrá zpráva zní,
že doktor o všem ví.

Jarme pobídl drožkáře, aby jel rychleji, protože nechtěl přijít do divadla uprostřed prvního dějství, ale kvůli davům lidí nemohli projet. Navíc jako skoro vždycky vypukl požár a s rachotem a zvoněním přijel hasičský vůz a za ním sanitka. Z jednoho okna v přízemí se valil dým a šlehaly plameny. Jezdec, který jel před zvonícím hasičským vozem a upozorňoval, že nejde o falešný poplach, musel švihat lidi v davu bičem po hlavě, aby vyklidili cestu cválajícím koním. Byl to vždycky zázrak, že v té tlačenci nikoho neušlapali.

Nebylo snadné projet ani jinými ulicemi. Drožka jela po Gnojně, přešla Granicznou, vyjela na Królewskou a pokračovala k Próżné a Obozné. Na Królewské chvíli projížděla podél Saské zahrady a Jarme i Kejle zhluboka vdechovali vůni kaštanů, jejichž širokolisté větve vyčnívaly nad železný plot. Židé v dlouhých kaftanech a ženy v šajtlech a čepcích, kteří do parku nesměli, ale také potřebovali čerstvý vzduch, posedávali na betonových zídkách, do nichž bylo zapuštěno zábradlí.

Naštěstí se zpozdil i začátek divadelní hry, a tak se Jarmemu s Kejle podařilo najít sedadla ještě předtím, než se zvedla opona. V téže řadě jako oni sedělo i několik dalších dvo-

jit, které znali z krčmy. Jeden z mužů podal Jarmemu pytlík oříšků a jakási prostitutka nabídla Kejle čokoládové oplatky s mákem. Ale to, co viděli na jevišti, bylo tak zajímavé, bohaté a barvité, že ani nestihli za občerstvení poděkovat.

Na jevišti byl salon milionáře v New Yorku s pozlaceným pianem, honosným nábytkem, koberci, lustry a svícny. Milionář v cylindru a fraku představil své manželce, dámě v klobouku s pštrosím pérem a šatech s vlečkou, novou přistěhovalkyni z Polska. Byla to mladá, hezká, ale nevkusně oblečená dívka, která právě vystoupila z lodi. Milionář se jmenoval Sam a jeho žena Bessie.

„Bessie, drahoušku,“ řekl Sam. „Tohle je moje neteř Cirele z Pińczówa. Poslední přání mé zesnulé sestry Bejly Gitl, ať se jí v ráji žije blaze, bylo, abych vzal její jedinou dceru Cirele do Ameriky, dopřál jí vzdělání a dával na ni pozor, jako by byla mé vlastní dítě. Jelikož nám Hospodin žádné děti nedal, Cirele bude jako naše vlastní. Ode dneška budeš ty, Bessie, její matka a já její otec. Zapíšeme ji na tu nejlepší univerzitu, oblečeme jako princeznu a provdáme ji za nějakého pohledného a vzdělaného mladíka – a za sto let nebo víc po nás zdědí majetek, protože ani v zemi Kolumbově nežije nikdo věčně.“

Jakmile Sam svá slova odříkal, v divadle se rozezněl potlesk a Sam, Cirele a Bessie se publiku hluboce poklonili. Když se znovu rozhostilo ticho, Bessie zvedla lorňon a změřila si Cirele od hlavy k patě a zase zpět.

„Drahý choti Same, uzavřel jsi dohodu bez porady se šéfem. Takovou divošku si nikdy do domu nepustím! Podívej, co má na sobě, Same, vždyť jsou to hadry! Neumí ani anglicky, jen ten zatracený žargon, jidiš. Tahle polská šlapka bude naší dcerou jen přes mou mrtvolu. Jestli, Same, víš, co je pro tebe dobré, pošleš ji rovnou zpátky tam, odkud přišla,